

НЕПОДОБНИ ПРЕВОДИОЦИ

Виктор Обиолс, каталонски преводилац Шекспира и Оскара Вајлда, недавно је примио поруку од издавача из Барселоне Универс да преведе песму Аманде Горман „Брдо којим се пењемо” („The Hill We Climb”). Песма је инспирисана јуришом на Капитол 6. јануара ове године и прочитана је на инаугурацији Џоа Бајдена, новог председника САД. Афроамериканка А. Горман је са двадесет и три године најмлађа песникиња којој је додељена улога да рецитије своју поезију на председничкој инаугурацији, а ту част међу песницима први је имао Роберт Фрост 1961.

Три недеље касније, издавач је преводиоца обавестио да ће морати да раскине уговор с њим. Како је Ориолс изјавио за АФП: „Рекли су ми да имам погрешан профил. Нису доводили у питање моје способности, али они траже особу другачијег профила: младу жену, политичког активисту и, по могућности, црнкињу.” Није му познато да ли је раскид тражио издавач или агент Горманове.

Сличну судбину доживела је и Маријеке Лукас Рајнефелд, добитница међународног Букера, која је Горманову требало да преведе на холандски. Додуше, Рајнефелдова је одустала од превођења после кампање коју су против ње у холандској штампи повели поједини политичари. По њима, издавач је „требало да одабере неког уметника усмене речи, младу преводитељку и притом бескомпромисно црну”.

ДАНТЕОВА ГОДИНА

У Италији се обележава седамсто година од смрти Дантеа Алигијерија. Тим поводом се ове године планирају бројни културни догађаји у Фиренци, Равени и другим градовима везаним за живот песника. Галерија Уфици је већ приредила виртуелну изложбу

графика са сценама из *Божансџивене комедије* шеснаестовековног уметника Федерика Цукарија. За Дантеов дан проглашен је 25. март, датум за који се верује да је дан његове смрти.

А управо под тим датумом немачки дневник *Франфурџер рундшау* објавио је чланак који је изазвао прилично комешање не само међу италијанским интелектуалцима, него и међу политичарима. Познати новинар Арно Видман написао је: „иако је Данте издигао језик нације”, данашња деца с напором могу да разумеју језик *Божансџивене комедије* из 1320. Ова епска поема је писана тосканским дијалектом, а не латинским језиком, како би била разумљивија људима. Тај избор је имао толики утицај на потоње писце да је тоскански дијалекат постао основа модерног језика и отуда Дантеа сматрају „оцем италијанског језика”. Језик *Божансџивене комедије* је савременим Италијанима савршено разумљив, уз изузетак неколико архаичних речи и појединих теолошких концепата. Исто се не би могло тврдити за средњовековна дела енглеских и немачких аутора и њихову разумљивост данашњим савременицима.

Но, још више запањују искази попут оних да је „Шекспир у својој аморалности светлосну годину модернији од Дантеа и његовог напора да о свему доноси суд кроз властиту етику”, као и да је Данте у свом концепту „копирао провансалске трубадуре”. На овакве и сличне тврдње новинара који се представља као познавалац Дантеа, најстроже је реаговала управница Галерије Уфици Ајке Шмит, описавши га као „игноранта”.

БУМ АМЕРИЧКОГ ЕСЕЈА

Један од најсимптоматичнијих примера промене парадигме у северноамеричкој књижевности друге половине двадесетог века представљају есеји Џоан Дидион. Иако је одрасла после Другог светског рата у Сакраменту, у републиканској породици, као ћерка војног лица, у свом књижевном деловању је направила искорак из владајуће друштвене догме „одвојених сфера”, уверења да родне разлике подразумевају различито место мушкараца и жена, и на физичком и на симболичком плану. Заједно са вршњакињама Сузан Сонтаг и Џенет Малколм, надовезала се на радове Елизабет Хардвик, Дајане Трилинг и Мери Макарти, које су, такође, користиле прво лице за анализирање света. Оне су писале хибридне есеје, у којима се романескна виртуозност сједињује са чињеничном

ригорозношћу новинарства, рушећи тако традиционално разликовање између информације, интерпретације и мишљења.

Иако се претворила у културну фигуру поп феминизма и јунака Нетфликсових документарца, речи Џоан Дидион и данас моћно одзвањају. У својој најновијој књизи *Пустиши ме да вам кажем шта мислим* (*Let Me Tell You What I Mean*), сабрала је дванаест есеја, објављених по разним часописима између 1968. и 2000. У свакоме од њих она даје до знања да је крала ватру од богова књижевности свог времена. Као да говори о себи, у есеју о Хемингвеју пише: „Већ и сама граматика једне Хемингвејеве реченице диктирала је форму посматрања света, његовог посматрања без утапања у њега, кретања по свету без везивања за било шта у њему, срећан спој индивидуалног романтизма прилагођеног својој епохи.” О самом чину писања, у есеју „Зашто пишем” („Why I Write”) Дидион каже: „Пишем само зато да откријем шта мислим, шта посматрам, шта видим и шта то значи.”

IN MEMORIAM: АДАМ ЗАГАЈЕВСКИ (1945–2021)

Пољски песник Адам Загајевски преминуо је 21. марта. Рођен је 1945. у Лавову, у данашњој Украјини, али је исте године пресељен у пољски град Гљивице, у склопу кампање иселјавања пољског становништва са територија које су припале Совјетском Савезу. Студирао је психологију и филозофију у Кракову, где објављује и прве песничке збирке. Његово ступање на књижевну сцену поклапа се са бурним историјским догађајима с краја шездесетих година у Пољској и Европи. Студентска побуна у Пољској је сурово гушена и да би се одупрли цензури, књижевници објављују у илегалним часописима, као што је био *Зайис*. Истакнуту улогу у томе су имали и краковски песници, припадници групе „Сада”, којој је припадао и Загајевски.

Осамдесетих година се сели у САД, повремено предаје и у Француској, а у Пољску се враћа деведесетих година. Поезија Загајевског је интелектуално ангажована, бави се савременим човеком, али се никада не спушта до нивоа публицистике и баналне политизације. У предговору једној збирци изабраних песама, Роберт Пински пише да песме Загајевског „говоре о присуству прошлости у свакодневном животу, о историји која није хроника умирања, нити дух који чека да га оживи нека доктрина него огромна, хтонска сила садржана у свему што људи свакодневно мисле и осећају.”

Један је од најпревођенијих пољских песника, а на српски су га преводили Петар Вујичић и Бисерка Рајчић. Важио је за кандидата за Нобелову награду за књижевност. Међу бројним признањима, добио је и Европску награду за поезију „Петру Крду” Књижевне општине Вршац 2014.

Приредио

Предраг ШАПОЊА